

5 עוזי טרפה סיום

ילדות באתיופיה

אני בן הקהילה האתיופית, שמי טרפה-עוזי סיום. נולדתי בכפר בורבקס שליד הערים טדה וגונדר שבאתיופיה. עלייתי ארצה בשנת 1984 כשהייתי בן שמונה וחצי.

משפחתי מונה זוג הורים ושבעה ילדים - חמישה בנים ושתי בנות.

אספר מעט על נוף ילדותי, הסביבה בה נולדתי וגדלתי עד גיל 8 לערך, והכל ממבטו ומזיכרונו של ילד כבן 8, ולכן ייתכן ואני לא עומד על דיוקם של דברים ועל כך יסלחו לי ידידי.

עיקר הפרנסה באתיופיה הייתה מחקלאות. לכל משפחה היה את השדות והאדמות שלה, ואסור היה לאף אחד להשיג גבול. אנשים כיבדו זה את זה והיו בשכנות טובה ובשלום. ילדי הכפר חונכו על ידי כל המבוגרים בכפר, ולכולם היה חשוב שהילדים יקבלו חינוך טוב, ערכים ומוסר, גם הילדים של השכנים. היה מותר ומקובל שאדם מבוגר יכעס גם על ילדיו של השכן, אם שגו ולא הלכו בדרך הישר.

השבת באתיופיה זכורה לי במיוחד. האווירה והשכנות הטובה, אוי, כמה

הייתה עקרת בית. לאחר סיום השירות הצבאי התגייסתי למשטרת ישראל בעקבות הדחיפה של אבי.

כיום אני נשוי באושר לאישה מדהימה בשם אפרת. יש לנו שבעה ילדים, שניים מהם כרגע בשירות צבאי קרבי. בשנה האחרונה נכנסתי לתפקיד חדש – משי"ק קהילתי של יוצאי אתיופיה בנתיבות, כשהמטרה היא לתווך וליצור אמון בין קהילת יוצאי אתיופיה לבין משטרת ישראל.

הסיפור שלי, הוא סיפור של קהילה שעשתה ושילמה מחיר כבד על מנת להגשים חלום בן דורות להגיע לירושלים. חשוב לי להעביר לקהל, לחברה הישראלית ולבני הנוער שצריך לדעת ולהכיר את סיפורם של יהודי אתיופיה, את המסורת, את המורשת ואת סיפורי העלייה.

אני רוצה להודות להורי צ'קולה ממך וישאלם צגאי על התעוזה לעשות את הדרך ולהגשים את החלום.

סרוק לצפייה בסרט זה

שכיבדו את השבת, ביום שבת כולם נחו ואף יהודי לא היה עובד את האדמה ולא הסתובבו בשווקים. שם לא היה את המושג "דתי" או "חילוני", מספיק להיות יהודים ופשוט כולם שמרו את השבת.

בשבת נהגו לסעוד ולקדש מספר משפחות ביחד ובהרמוניה, השבת ממש קרבה בין אנשים וגרמה לאחדות ולאהבת הזולת. אם היה חלילה יהודי שהיה נוהג לחלל את השבת, הוא היה יכול למצוא את עצמו מנוודה מהקהילה והתקשה למצוא זיווג לילדיו.

אבי היה חקלאי, מהמוצלחים ביותר, כך גם אחיי הגדולים שעזרו לו בעבודות השדה. עבודת האדמה - החריש והקציר - הייתה קשה מאד ולעיתים משפחתי עבדה בתנאי מזג אוויר קשים. החקלאים נהגו לסייע האחד לשני (וובר), ופעם בשבוע פשוט ריכזו מאמץ ועבדו כל פעם בשדה של משפחה אחרת, כך היה הכול לכולם, וכולם התפרנסו בכבוד.

את האדמה נהגו לחרוש באמצעות כלים מאד פרימיטיביים, המחרשה הייתה מחוברת באמצעות מוט למוט נוסף עבה יותר, אשר היה מונח לרוחב על צוואריהם של שני שוורים שעמדו זה לצד זה, עם רווח של כמטר אחד ביניהם. המוט היה קשור בקצותיו לצוואריהם של שני השוורים, השוורים היו מושכים את המחרשה, ואבי או אחד מאחיי הגדולים היו מחזיקים בקצה המוט שמחובר למחרשה, מכוונים את השוורים ודואגים לנעוץ את המחרשה באדמה. אני כילד הייתי עומד, מסתכל ומתפלא איך שהמחרשה הייתה מפלחת את האדמה הקשה ועולים ממנה רגבים. כך יצרו תוך כמה שעות מספר רב של תלמים, ואחרי כשלושה ימים כבר ניתן היה לזרוע מה שרוצים.

אבי גידל כמעט הכול - חיטה, שעורה, אפונה, תירס, תפוחי אדמה, דלעת, פלפלים, פול ועוד.

האווירה בכפר הולדתי הייתה פסטורלית, נופים מרהיבים, ממש כמו בנשיונל ג'יוגרפיק, מסביב הכול היה ירוק, באביב השדות התמלאו בפרחים צבעוניים, פרפרים נדירים ביופיים ובצבעם עפו להם באוויר, והדבורים עברו מפרח לפרח

והתענגו על הצוף, מעיינות חצו את הכפר והמים היו כה צלולים, נקיים וטובים לשתייה; האנשים היו שלווים, אין בהם עצבנות, עצב או תסכול, לא היה את הלחץ שאנחנו רגילים לראות בארץ, מהרגע שקמים בבוקר ועד שהולכים לישון בערב.

אנשים חלו פחות והאוכל היה טבעי ובריא למאכל. אני זוכר כי בני 80 ו-90 ואף יותר היו חזקים, זקופי קומה ועבדו בשדות בלי להתלונן, תוחלת החיים הייתה גבוהה.

הילדים הצעירים יותר בכפר היו רועי צאן, דאגו בבוקר לצאת למרעה עם העיזים, הכבשים, הפרות והסוסים. דאגנו להאכיל ולהשקות אותם במי הנהר שהיה לא הרחק מהכפר, ובסוף יום להחזירם לאורווה, לדיר, לרפת, לא לפני שספרנו אותם ווידאנו שכולם נמצאים.

אם היינו חלילה מאבדים איזו כבשה, או שמבלי ששמנו לב נטרפה על ידי זאבים (כן, היו זאבים שהסתובבו חופשיים כי זו הייתה הסביבה הטבעית שלהם), אז היינו נענשים בצורה קשה על ידי אבא, וכך למדנו להיות אחראים יותר גם לדברים אחרים.

אתם חושבים שזה קל? ממש לא, זו משימה לא פשוטה לילדים בני 7,8,9, כל הזמן נאלצנו לספור את העדר לוודא שבטעות לא נעלמה ולא נטרפה איזו כבשה, זו אחריות גדולה לילד בגיל 7.

מעבר לכפר שלנו היו שכנינו הנוצרים. לעיתים הם התנכלו לנו בשל היותנו יהודים וקראו לנו בשמות גנאי "בודה" "פלאשה" (בתרגום חופשי זרים, פולשים...), היו מדביקים לנו כל מיני סיפורים, למשל, שיש לנו זנב ואנחנו מסתירים אותו או שאנחנו אוכלי אדם וצריך להיזהר מאיתנו.

אני זוכר כי לא פעם היו מתפתחות קטטות בין ילדי הנוצרים לילדי היהודים,

גם אחיי הגדולים היו שותפים לתגרות, זו הייתה ממש מלחמת קיום והרבה אגו. רק בזכות המבוגרים והזקנים משני הצדדים, שהיו אנשי כבוד, אנשים חכמים וידעו ליישב סכסוכים, לא זכור לי, למזלנו, מקרה שהקטנות נגמרו באסון.

לזקנים באתיופיה היה כבוד גדול ואסור היה להתחצף אליהם, גם אם זה אדם שלא הכרנו בכלל. את כולם היה חובה לכבד ולקבל בסבר פנים יפות. הזקנים נחשבו לבעלי החוכמה, הם היו משלימים בין אנשים שרבו, בין בני זוג, ואף היו מיישבים סכסוכים בין שכנים וכולם היו מקשיבים להם ומכבדים את החלטותיהם.

כאלו היו החיים באתיופיה. גם מי שהיה לו מועט, עם המועט הזה הייתה לו שלווה פנימית והוא ובני משפחתו היו מאושרים. לעיתים אני מאד מתגעגע לחיים ההם בכפר הולדתי, לשדות הירוקים, לפרחים, לצאן ולבקר, לתבואה, לעצי הפרי ומי המעיין הטבעיים, לשקט ולאווירה הפסטורלית.

כמיהה וגעגוע לארץ האבות ולירושלים תמיד היו בליבנו ותמיד חלמנו על היום שנעזוב הכול ונצא למסע שבסופו מחכה לנו ירושלים, ארץ האבות שהינה זבת חלב ודבש, תמיד ידענו שאנחנו נמצאים בארץ שאינה שלנו, ואם שכחנו אז הגויים תמיד דאגו להזכיר לנו זאת.

הסבים, הסבתות והקייסים (כהני העדה) תמיד נהגו לספר לילדים על ירושלים הקדושה, לימדו תורה ואת הלכות החגים דאורייתא (מהתורה), כי התורה שבעל פה לא הגיעה לאתיופיה. נהגו לספר בחג פסח את סיפור יציאת בני ישראל ממצרים. הקייסים עברו בעיקר בחגים מכפר יהודי אחד לכפר יהודי אחר כדי ללמד, אנשי הכפר היו מחכים ומצפים לבואם, וכשקיים היה מגיע לכפר זו הייתה פשוט הילולה, כל אנשי הכפר היו יוצאים ומקבלים אותו עם הרבה כבוד.

מנהיגותם של הקייסים מעולם לא התערערה באתיופיה, זה היה ברור לכל שכאשר הקייס היה מדבר או פוסק בסוגיה כל שהיא, זה כמו חוק. הלימוד עבר מדור לדור, והיהדות נשמרה מעל 2,500 שנים.

הקייסים תמיד התפללו עבור הציבור ונתנו את התקוה שיבוא יום וכולנו נתאחד עם אחינו היהודים שבארץ ישראל. כל הזמן הפצירו בציבור לשמור וללכת בדרכי אבות - אברהם, יצחק ויעקב; תמיד הזהירו מחילול השבת, החגים ומהתבוללות.

המסע לירושלים

במסע זה צעדו הורי, אחי (פנטהון) ושתי אחיותי שהן נשואות עם ילדים אבוסנת וזיית.

משפחתי צעדה ככל בני הקהילה האתיופית בעת ההיא אחר החלום הגדול שהחזיק את בני הקהילה האתיופית (ביתא ישראל) יותר מאלפיים שנות גלות כזרים בארץ לא להם, תוך שמירה על היהדות, התרבות והמורשת.

בשנת 1983 יצאתי עם משפחתי למסע אל ארץ האבות. איש בשיירה לא ידע באיזו דרך ללכת ונאלצנו לשכור מורי דרך, שהיו בדרך כלל נוכלים או שודדים. אבל איזו ברירה כבר הייתה לנו? חלמנו את החלום של אבות אבותינו, הגעגוע והכמיהה לירושלים.

התחלנו את המסע לאחר חודשים של הכנה והצטיידות לקראתו.

בשיירה היו כשלושים משפחות ובהן נשים, גברים, ילדים, תינוקות, נשים הרות וכמובן בהמות משא, חמורים, סוסים ופרדות שהיו לנו לעזר וסחבו על גביהן את המזון, הזקנים, הילדים, האנשים החולים ואת כל מי שרגליו עייפו מללכת. סחבו ולא התלוננו, כאילו פיללו בעצמם להגיע לארץ הקודש.

במשך שבועות רבים צעדה השיירה בדרך לא דרך. צעדנו בלילות בעלטה מוחלטת, מחשש מהמסטר ומכנופיות השודדים שארבו לנו עם רובים בדרך.

הייתי ילד קטן ושובב, מורי הדרך אהבו אותי ורוב המסע צעדתי איתם בראש, במרחק של כ-50 מטר מהראשונים בשיירה.

המסע היה קשה שבעתיים.

אחד מלילות המסע היה לילה חשוך במיוחד, ללא ירח וכוכבים. הלכנו בדרך סלעית, בתוך ואדי שמשמאלו יער מלא בעצים רבים. כהרגלי צעדתי בראש יחד עם מורי הדרך. היינו רחוקים כל כך, עד שלא יכולתי לראות את הראשונים בשיירה. אחי הגדול פנטהון רכב יחד עם האחיינית שלי זומא (בתה של אחותי אבוסנת) על הפרד שלנו. בעודי צועד שמעתי לפתע קול גבר האומר בטון סמכותי ומאיים "עצרו או שאני יורה בכם", וחזר שוב על דרישתו בטון גבוה יותר.

פחדתי נורא ולא ידעתי מה לעשות, פשוט קפאתי במקום. מורי הדרך שלנו, שגם הם היו מצוידים ברובים, ענו לאיש: "אנחנו לא עוצרים. מי אתה בכלל? מה אתה רוצה?" האיש אמר שוב: "אם אתם לא משלמים לנו כך וכך כסף, אנחנו נירה בכם ואיש לא יעבור". האיש הפגין רצינות וכוונה לממש את דבריו. הייתי מאד מפוחד ומבוהל, הסתכלתי אחורה כדי לחזור לאמי שבשיירה, אך התרחקנו עד כדי כך שלא ראיתי איש מהשיירה ואף לא יכולתי לשמוע את צעדיהם. עיני התמלאו דמעות של פחד וחוסר אונים.

"בום", קול ירי החריש את אוזניי. באותו רגע חשבתי שזה הסוף שלי, שעוד רגע ואחד הקליעים יפגע בי. הסתובבתי ונסתי על נפשי, רצתי כשאני נופל וקם, נתקע בעצים ובסלעים, וממשיך לרוץ ולא עוצר, ברקע יכולתי לשמוע את קולות הירי. נעצרתי אל מול להבות אש. הייתה שריפה ביער. מיד פניתי שמאלה על מנת שלא להישרף, את קולות הירי כבר לא שמעתי, גרוני היה יבש והייתי צמא מאד. לא היו לי מים, התחלתי לפחד ולדאוג, חיפשתי מים ומקום להתחבא בו.

היה חושך ובקושי יכולתי לראות משהו ולו למרחק של כמטר קדימה. לפתע הבחנתי בשיח סבך ומלא ענפים ועלים ומיד זחלתי לתוכו. התחבאתי בתוך השיח והתפללתי למצוא את הורי ומשפחתי ושחיות לא יטרפו אותי. הנחתי את ראשי על האדמה כדי לשמוע את צעדיה של השיירה, אך לא שמעתי דבר. התחלתי לצעוק את שמה של אמי ושמו של אבי, אך אף קול לא ענה לי.

ידעתי שהלכתי לאיבוד. לא ידעתי איך לחזור על עקבותיי. בעודי יושב מחבק

נשים וילדים במנוחה במהלך המסע. באדיבות דני לימור

צעדנו וצעדנו בשקט, ללא תלונות, במשך שבועות רבים. הדרך הייתה קשה ורצופת מכשולים רבים - אבנים, סלעים, ומשני צדנו רכסים גדולים. הלכנו בתוך ואדי שבו עצי אקליפטוס רבים.

במשך המסע, מדי כמה ימים, דרשו מורי הדרך סכומי כסף נוספים בניגוד למה שסיכמנו איתם מראש. ככל שהתרחקנו מאתיופיה, הם ניצלו את מצבנו וסחטו אותנו תוך כדי איומים כי ינטשו אותנו ויסגירו אותנו לשלטונות. הם היו בטוחים בעצמם שאין מי שיילחם בהם ועשו ככל העולה על רוחם.

המסע היה מפרך, המזון והמים הלכו והתמעטו, אנשים לא ידעו כמה לאכול וכמה לשתות, כי איש לא ידע מה המרחק שעלינו לצעוד עד סוף המסע. מעטים היו הרגעים בהם רכבתי על הפרד ("בקלו") שלנו "סמואל", אהבתי כל הזמן ללכת בראש ליד מורי הדרך, הורי ידעו זאת וכבר לא חיפשו אותי.

המסע בחושך היה קשה ממש, האנשים בשיירה בקושי ראו את מי שצעד לפניהם. בכל יום של מסע הלכנו לישון עם עלות השחר, ועם רדת החשיכה שוב התחלנו לצעוד עייפים ורעבים, כשמורי הדרך מפצירים בנו ללכת מהר יותר. היו אנשים שסחבו על גבם ילדים, אנשים חולים או את הוריהם הקשישים, ולהם

את ברכיי, מפוחד וצמא בתוך שיח סבוך בשקט החרישי, שמעתי פתאום קול מוזר, קול שהזכיר לי זרימה של מים. הרגשתי על סף התייבשות, והתחלתי לגשש ולמשש את האדמה באפילה. ניסיתי למצוא את מקור הקול, וככל שהתקרבתי אליו, הרגשתי באדמה לחה יותר ורטובה, ואז הבחנתי בזרימה של מי מעיין בין שני סלעים. הצמדתי את שתי כפות ידיי, אספתי מהמים ולגמתי פעם אחר פעם כאילו לא שתיתי מעולם.

זהו רגע שאני לא אשכח בכל ימי חיי, ברגע זה הרגשתי שאלוהים איתי ושחוויתי נס. הודיתי לבורא עולם הכול יכול, והתפללתי אליו בכל ליבי עם דמעות, שיעזור לי לשוב לחיק משפחתי.

אחרי ששתיתי מים רבים, חזרו אלי כוחותיי, ובכוחות מחודשים המשכתי לצעוק את שם הורי אך לא נעניתי. כל ניסיון שלי לחזור על עקבותיי לא צלח, היו רגעים בהם איבדתי תקווה. ניסיתי להתרגל ליער ולא לפחד ממנו. נעשיתי רעב מאד, חיפשתי עצי פרי כדי לאכול ולא מצאתי, חשבתי לטפס על אחד העצים, לישון כדי לא להרגיש בתחושת הרעב, ולהמשיך עם עלות השחר בחיפוש אחר משפחתי, אבל חששתי. זכרתי כי בילדותי סיפרו לי שנמרים יכולים לטפס על עצים.

החלטתי להמשיך ולחפש את משפחתי. בכל פעם שקראתי בשמות הורי בתקווה שיענו לי, שמעתי רק את ההד בתוך הוואדי. החלטתי ללכת בדרך מסוימת בציפייה שדרך זו תוביל אותי אל משפחתי. התחושה הייתה נוראית. פחד, בהלה, בלבול ובדידות. לאחר זמן מה של הליכה וקריאות בקול, שמעתי את קולה של אמי העונה לי: "אנדלליי, אנחנו פה, בוא לכאן בני", התחלתי לשמוח, להתרגש והפעם זלגו מעיני דמעות של אושר עילאי.

למרבה הצער שמעתי את קולה של אמי מכל כיוון, היה זה ההד שתעתע בי, ולא ידעתי לאיזה כיוון ללכת. תוך כדי קריאות הלכתי פעם שמאלה ופעם ימינה, פעם קדימה ופעם אחורה, מחפש אחר קולה של אמי האומר שוב ושוב, "אנדלליי, אנחנו פה, בוא לכאן בני", "אתה שומע אותי?" ואבי אחריה "טרפה,

איפה אתה נמצא בני?" כך הוא קרא לי. בכל כיוון שאליו ניסיתי לנוע, אני יכול להישבע ששמעתי משם את קולם של אמי ואבי. בשלב מסוים התחלתי לשמוע את צעדי בהמות המשא, ואז הבנתי שאני קרוב אליהם. חוש השמיעה ואלוהים הם שהובילו אותי אליהם, וכך הצלחתי שוב להצטרף למשפחתי.

אושר כזה מעולם לא חוויתי, חיבקתי בחוזקה את אמי ואחר-כך את אבי, והם חיבקו אותי בחזרה בשמחה גדולה, הם נראו מאד מודאגים, והתחילו לשאול אותי: "היכן היית? דאגנו לך". אני לא זוכר שהורי חיבקוני כך מהיום שנולדתי, ואת החיבוק הזה לא אשכח לעולם. סיפרתי להם את אשר קרה לי ושניהם היו המומים.

רק אחר כך סיפרו לי שלא שמו לב שהלכתי לאיבוד, וכל הזמן חשבו שאני עם מורי הדרך כמו בשאר ימי המסע, ומי שזיהתה את קולי הקורא להם, הייתה בעצם השכנה הטובה שגרה בבית שמול ביתנו בכפר הולדתי, ואנחנו הילדים קראנו לה "מושרית" - כך היה נהוג באתיופיה, לא יאה ולא מכובד לקרוא לאדם שהוא מבוגר ממך בשמו הפרטי. המבוגרים קראו לה "אספו סנבטה". היא גם הייתה חברתה הטובה ביותר של אמי ולנו הייתה כאם. בעלה, יצחק אברהם, היה חברו הטוב ביותר של אבי. לימים שניהם נפטרו בארץ - יהי זכרם ברוך.

כשהגעתי בחזרה לשיירה, היו שם עדיין השודדים. הם עמדו מול השיירה כשרובים בידיהם. איש מהשיירה עבר ממשפחה למשפחה ואסף כסף כדי להגיע לסכום העתק שדרשו השודדים. מורי הדרך שכנעו את המשפחות לשלם על מנת להמשיך במסע. רק אחר כך, בהמשך המסע, נודע לנו שבעצם השודדים היו חבריהם של מורי הדרך ששכרנו, והכול היה "הצגה" אחת גדולה, תרגיל שעשו לשיירות רבות שיצאו לפנינו לאותו מסע בדרכן לארץ הקודש. היריות כלל לא כווננו לעבר אדם, אלא לאוויר בלבד, על מנת ליצור בנו פחד ובהלה.

במהלך איסוף הכסף ממשפחה למשפחה, הפרד ("בקלו") שלנו "סמואל", שעליו היו רכובים אחי הגדול פנטהון והאחיינית שלי זומא, מעד והפיל אותם על סלע. שניהם התחילו לבכות ולצרוח מכאב, אבי ניכנס להיסטריה, גער ללא

פחד בשודדים וצעק לעברם: "הילדים שלי נפצעו, אם ימותו אתם תהיו אשמים, מה יש לי בלי הילדים שלי?" אחד השודדים אמר לו: "שתוק, שאני לא אירה בך".

אבי לא נרגע והמשיך בשלו. השודד אמר לו בכעס ובקול רם: "שתוק, אני אומר לך, או שעכשיו אני יורה בפרד שלך", וכיון את הרובה שלו לעבר הפרד שלנו. המשפחות האחרות בשיירה וביניהן חבריו של אבי שכנעו אותו והרגיעוהו. אבא שלי מספר שבשלב הזה האמין לשודד שלא יחוס על הפרד ויירה בו, ולכן נרגע ואיתו נרגעו גם אחי והאחיינית שלי שנפלו מהפרד. לשמחתנו הם רק נחבלו קלות.

לאחר ששולם לשודדים הסכום אותו דרשו, הם אפשרו לנו להמשיך במסע אל גבול סודן. מורי הדרך הודיעו כי לא יגיעו איתנו עד סודן, הם הסבירו שזה מסוכן עבורם. כק"מ אחד לפני הגבול אמרו שהם יצטרכו לעזוב אותנו, ואנחנו נצטרך לחצות לבד את הגבול אל תוך סודן. הם הוסיפו שהסודנים לא יעשו לנו דבר.

חיים קשים בסודן

כאשר התקרבו לסודן הצביעו מורי הדרך על הגבול מרחוק, ואמרו שאינם יכולים להמשיך איתנו עוד ושמשימתם הסתיימה. הם עזבו אותנו, לא לפני שלקחו מאיתנו עוד כסף ואת הסוסים, הפרדות והחמורים, בטענה כי לא נזדקק להם יותר. חצינו את הגבול ונכנסנו לסודן.

כעבור שלושה חודשים הגיעה אחותי אבוסנת עם משפחתה לסודן, יחד עם שיירה שיצאה אחרינו מאתיופיה, וכן נודע לנו שאחי מולו, שיצא הראשון מאתיופיה עם כמה צעירים, הגיע לישראל בשלום. השמחה הייתה גדולה מאד עבור המשפחה, אך לא לזמן רב. אחרי כמה שבועות התבשרנו כי אחי גואדו, שהתלווה לאחי צ'קולה ולמשפחתו שיצאו בשיירה לפנינו, נתפסו על ידי השלטונות והם עצורים במקום הנקרא "קולה-דיבה" באתיופיה. הבשורה הייתה קשה לכולנו, ובייחוד לאמי ז"ל שרוב הזמן בכתה.

בסודן ריכזו אותנו במחנה פליטים בעיר אמרקובה. גרנו באוהלים כעשרה חודשים שנראו לנו כמו עשר שנים. סודן היא מדינה חמה מאין כמותה, בתוך האוהלים הרגשנו כאילו אנחנו ב"סאונה". זוהי ארץ שהותקפה במגיפות ובמלריה. יהודים רבים מתו מידי יום, כארבעת אלפים איש בערך מבני הקהילה מתו שם, מבלי להכליל את אשר מתו בדרך לסודן, ביניהם שני האחיינים שלי ארקי וסנבטו, בנה ובתה של אחותי אבוסנת. הכאב שלנו היה קשה מנשוא, ליבה של אחותי נשבר. היא איבדה את הטעם להמשיך לחלום על ארץ הקודש ואת הטעם לחיות. אחותי חלתה מאד וכמעט שאיבדנו גם אותה. אני זוכר את אבי עצוב, עובר מדלת לדלת של השכנים, מוציא את הגברים שביניהם ויחדיו נושאים את אחותי על אלונקה, אל בית החולים שהיה ממוקם כעשר ק"מ מהבית שלנו, אם אפשר לקרוא לזה בית.

משפחות ממתונות בסודן לעליה לארץ. באדיבות דני לימור

אחת לכמה שבועות הגיע אלינו סיוע אווירי של ארגון "הצלב האדום". מסוקי הצלב האדום הגיעו, חגו מעלינו והנחיתו צוותים רפואיים, מזון, תרופות וביגוד.

אני מכיר משפחות רבות שאיבדו ילדים, וילדים שהתייתמו מזוג הוריהם. החיים בסודן פשוט היו כרוכים בסבל נוראי. ארץ אוכלת יושביה. אדמה אשר בדם בניה רוויה.

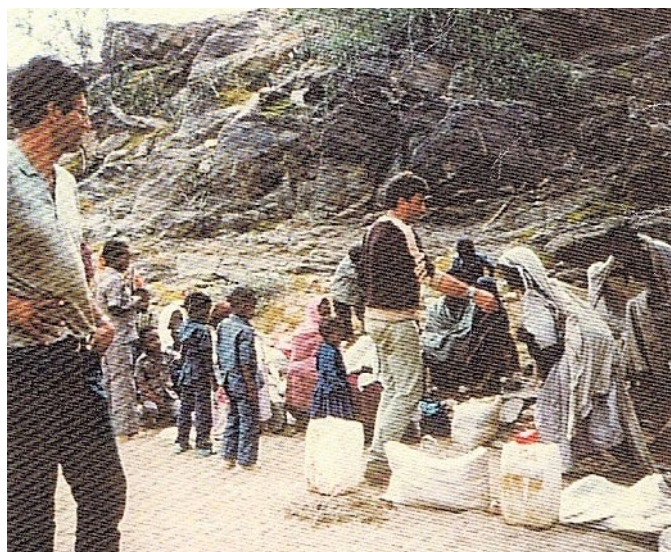
קשה לחפירה, ולכן קברו מתים תחת ערימת אבנים, וכשנגמרו האבנים היו מכים בסלעים ומפוררים אותם לחתיכות קטנות. עוד סיפר, שהיו ימים בהם לא ניתן היה למצוא אפילו סלעים, והמתים פשוט כוסו בענפים ובעלים.

לאחר עשרה חודשים עברנו לעיר הנקראת "טוובה". נסענו לשם במשאיות. המעבר היה קשה. אנשים פשוט נדחסו לתוך המשאיות, רמסו האחד את השני. במעבר מתו שלושה ילדים, ככל הנראה מחנק. היה עצוב מאד, על אף שלא הכרתי אף אחד מהם.

העלייה לארץ

ב"טוובה" פעלו אנשי "המוסד" מישראל במטרה להעלות אותנו ארצה באמצעות אנשי קשר אתיופים שהוכשרו על ידם, בראשם זאודו יונה (בנו של המפורסם בעדה יונה בוגלה). אנשי הקשר ביצעו עבור "המוסד" רישום מדויק של היהודים וכתובתם בעיר טוובה, וכן שימשו כ"מתווכים", כגורם מתאם בין אנשי "המוסד" ליהודים שעמדו לעלות ארצה.

כל כמה שבועות הסיעו בלילה בארבעה אוטובוסים יהודים מהעיר טוובה לחרטום, שם היה שדה התעופה, ושם המתינו מטוסי ה"הרקולס" הישראליים.

יום אחד ישבתי על אבן גדולה בחוסר מעש, וחלפה על פניי שיירה של גופות. ספרתי עשרים ושתיים גופות. הייתי רק ילד קטן, לא הייתי רגיל למראות קשים כאלה. אני לא בטוח שהבנתי אז את גודל המראה, זה לא דבר שמתעמקים בו ומסבירים את משמעותו. במחשבה לאחור אולי טוב שכך, אולי העובדה שלא הבנתי הכול עזרה לי להישאר שפוי למול המראות המחרידים. הסתכלתי בפניהם הבוכיות של האנשים הרזים, אשר נשאו אלונקות ועליהן הנפטרים. אני זוכר היטב את העצב הרב בעיניהם, את הדמעות שזלגו על פניהם.

רק היום אני משחזר ומנסה להבין את מה שעניי ראו. במחשבה לאחור זה מחזה מחריד, בייחוד עבור ילד קטן. היום אני מבין את המחיר ששילמנו על מנת לעלות לישראל, ותוהה אם זו הארץ והאנשים עליהם חלמו אבות אבותיי. אני שואל כל הזמן את עצמי, האם היה שווה לשלם את המחיר היקר הזה?

בסודן, כשהיינו מתעוררים לבכי וזעקות של אנשים, מיד היינו מבינים כי בלילה מלאך המוות הכה בעוד משפחה.

אבי היה קם מיד, מתלבש, שוטף פניו וממלמל דברי תפילה. באותו זמן אמי ז"ל הייתה מכינה לו משהו לאכול, ולאחר-מכן היה יוצא לנחם את האבלים ולסייע בקבורה.

כמעט מדי יום היה אבי יוצא בבוקר וחוזר לפנות ערב. אמי ידעה לאן הוא היה הולך ולא הייתה שואלת. כך גם אחיי הגדולים. רק אני הקטן לא ידעתי. יום אחד שאלתי את אבי "במה אתה עובד?" הוא ענה לי שאינו עובד. אז שאלתי אותו, "אז לאן אתה הולך כל יום?" רק אז סיפר לכולנו, שהשתתף בקבורה של אדם שהכיר, וכאשר סיימו והיה בדרכו הביתה פגש בעוד קומץ של אנשים שנשאו נפטר, ביקשו ממנו לעזור להם לקבור את יקירם. וכך בכל פעם שפנה לשוב הביתה, נתקל בעוד מלווים שביקשו את עזרתו ולא יכול היה לסרב להם. אחר כך כבר לא שאלתי את אבי לאן הוא הולך.

הימים היו ימים עצובים מאד. אבי מספר שהיו פעמים בהן האדמה הייתה

דני לימור וד"ר שלמה פומרנץ ז"ל עם משפחות במקום מחבוא -וודי בדרכם לעליה במבצע ימי (1982)

לילה אחד באו אלינו אנשי הקשר והודיעו לנו שתורנו הגיע ועלינו להתכונן. כעבור כמה שעות מצאתי את עצמי עם משפחתי על אחד האוטובוסים בדרך לשדה תעופה שבחרטום. באוטובוס בדרך לשדה התעופה היה שקט מוחלט, פרט לכמה מבוגרים וביניהם הורי שנשאו תפילה והודו לאלוקים. בשדה-התעופה המתינו לנו מטוסי ההרקולס, לידם המון חיילים מ"צבא הגנה לישראל", שרק חייכו וקרנו מאושר, חיבקו אותנו ועזרו לנו לעלות במדרגות המטוס. את רגעי ההמראה, את השירה בתוך המטוס, את האושר והשמחה, קשה לתאר במילים. אנשים לא הפסיקו להודות לבורא עולם ולשיר, היה קשה להאמין שחלקם הגדול איבדו בסודן בן משפחה אחד או אף יותר.

רק לאחותי זיית היה קשה להשתתף בשמחה. היא ישבה עצובה כשהיא מחבקת את בנה בן השנתיים וחצי גטסהו שהיה חולה מאד. סביבה היו אנשי רפואה ישראליים מודאגים שחששו לגורלו, נאבקו על חייו, ועם נחיתתנו בשדה התעופה בן גוריון פונו אחותי ובנה החולה על ידי צוות מד"א שהמתין בשדה לבית החולים "בלינסון". אחותי שהתה עם בנה בבית החולים שלושה חודשים. לשמחתנו, בתום שלושת החודשים, הרופאים הצליחו להציל את גטסהו והוא שוחרר בריא לביתו.

רגעי הנחיתה בשדה התעופה בן גוריון היו מרגשים ביותר. אני זוכר את דמעות האושר שזלגו על פני העולים. הירידה במדרגות המטוס הייתה בלתי נשכחת. בזמן שירדנו במדרגות, עלו מולנו על אותן המדרגות חיילים וחיילות כשחיוך רחב על פניהם, ופשוט נשאו את ילדי העולים על ידיהם. אני זוכר את החיילת זהובת השיער שלקחה אותי לידיה, חיבקה אותי בחום והורידה אותי במדרגות המטוס. כל המבוגרים מיד כרעו ברך, נישקו את אדמת הקודש, הרימו ראשם למרומים והודו לבורא עולם על כך שהגשים את חלומם.

בשדה התעופה העלו אותנו חיילים וחיילות מסבירי פנים ונחמדים לאוטובוסים. נסענו ישירות למרכז קליטה באשקלון, ובהמשך לאחר כשבוע העבירו אותנו למלון "הנסיכה" שבנתניה.

בר מצוה של עוזי בשנת 88 עם הרב מרדכי אליהו זצ"ל

סרוק לצפיה בתמונה זו

